

25.3.2003

1286/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

TEORIAKOE AJOKOKEEN OPETUSLUVAN SAAMISEN EDELLYTYKSENÄ

1

KANTELU

A kertoo eduskunnan oikeusasiamiehelle 23.5.2000 osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että Tornionlaakson kihlakunnan nimismies B oli määrännyt hänet suorittamaan teoriakokeen lisäksi ajokokeen opetusluvan saamisen edellytyksenä. A täytti käsityksensä mukaan opetusluvan saamisen ehdot, koska hänellä oli ABCDE-luokan ajokortti. Sen lisäksi hän oli ajanut ammatikseen puutavara -autoa 10 vuotta sekä lisäksi linja-autoa Suomessa ja Euroopassa. A:n käsityksen mukaan B:n vaatimus oli vastoin perustuslaissa taattua yhdenvertaisuutta, koska ajokoetta ei vaadittu muissa kihlakunnissa. A joutui ajokokeesta aiheutuvan ylimääräisen vaivannäön lisäksi suorittamaan opetusluvasta 220 markan suuruisen ajokoemaksun.

2

SELVITYS

- - -

3

RATKAISU

Opetus- ja harjoitusluvan myöntämisestä säädetään tieliikennelain 68 §:n 1 momentissa. Lainkohdan mukaan poliisi voi asetuksella tarkemmin säädettävien edellytyksin oikeuttaa piirissään asuvan henkilön, jolla on opetusajoneuvon ajo-oikeus, antamaan määrätylle henkilölle opetusta ajo-oikeuden saamiseksi. Opetuslupa voidaan esimerkiksi momentin 2 -kohdan mukaan myöntää, jos opettaja ja opetettava ovat saman perheen jäseniä.

Tarkemmat säännökset ovat ajokorttiasetuksessa, jonka 21 §:n 1 momentin mukaan opetusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on opetusajoneuvon ajo-oikeus ja vähintään kolmen vuoden ajokokemus opetusluokkaan kuuluvalla ajoneuvolla sekä kuljettajan tutkinnon vastaanottajan hyväksyttämät tiedot opetettavista asioista. Opetuslupaa ei myönnetä hakijalle, jota on pidettävä opetustehtävään sopimattomana liikennerikkomusten tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi.

Uuden ajokokeen suorittamista ei sen sijaan ole säädetty opetusluvan saamisen edellytykseksi, vaan opetusajoneuvon ajo-oikeuden lisäksi vaatimuksena on kolmen vuoden ajokokemus. Opetusluvan myöntämistä

annetuissa säännöksissä ei mainita mahdollisuutta vaatia opetusluvan hakijaa uuteen ajokokeeseen.

A:n kohdalla edellä selostetut edellytykset opetusluvan myöntämiselle täytyivät, mutta hän joutui suorittamaan teoriakokeen lisäksi ajokokeen.

B toteaa selityksensä, että Ylitornion nimismiespiirissä oli kaikilta opetusluvan hakijoilta perinteisesti vaadittu, että hakija suorittaa kirjallisen kokeen lisäksi myös ajokokeen. B oli tulkinnut säännöksiä siten, että poliisilaitoksella oli harkintamahdollisuus sen suhteen, mitä selvityksiä opetusluvan hakijalta vaaditaan siitä, voidaanko häntä pitää ajotaitonsa puolesta soveliaana toimimaan opettajana. Ajokokeen vaatiminen oli osoittautunut varsin usein hyödylliseksi, koska usealla opettajakokelaalla oli havaittu ajokokeessa melkoisia puutteita ajotaidoissa.

A oli ollut asian johdosta yhteydessä Lapin läänin poliisijohtoon. B oli keskustellut asiasta lääninpoliisijohtajan kanssa. Lääninpoliisijohtaja oli tuolloin (20.4.2000) ollut samaa mieltä siitä, että poliisilaitoksella oli oikeus vaatia opetuslupaa hakevalta myös ajokokeen suorittamisesta. Lääninpoliisijohtaja oli kuitenkin ilmoittanut A:lle, että asia otetaan esille seuraavassa Lapin läänin poliisipäälliköiden kokoontumisessa. Tämä tapahtui 25.5.2000 ja silloin todettiin, että ylivoimaisesti suurimmassa osassa Lapin läänin poliisilaitoksia ajokoea ei vaadittu. Tällöin sovittiin, että ajokoea ei vastaisuudessa vaadita yhdessäkään poliisilaitoksessa läänin alueella.

Lääninpoliisijohtaja toteaa lausunnossaan, että hän oli toiminut samassa poliisipiirissä eli silloisessa Ylitornion nimismiespiirissä nimismiehenä ennen B:tä ja noudattanut samaa käytäntöä ajokokeeseen määräämisessä kuin B. Niihin aikoihin käytäntö vaihteli vastaavasti niin läänin sisällä kuin valtakunnassakin. Lääninpoliisijohtaja katsoo, että B on toiminut asiassa harkintavaltansa rajoissa ja että B ei ole loukannut A:n yhdenvertaisuutta.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston selvityksen mukaan opetusluvan hakijalta vaaditaan hyväksyttävä ajokoe ainoastaan kahdessa kihlakunnassa (Raision ja Salon kihlakunnissa).

Poliisiosasto viittaa lausunnossaan ajokorttiasetuksen 21 §:n 1 momentin viimeiseen lauseeseen, jonka mukaan ajokokeen vaatiminen voisi yksittäistapauksessa tulla kysymykseen. Ajokorttiasetuksen 21 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa todetaan, että opetuslupaa ei myönnetä hakijalle, jota on pidettävä opetustehtävään sopimattomana liikenne rikkomusten tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi. Nähdäkseni säännös voi mahdollistaa ajokokeen vaatimisen vain erityistapauksissa. Tällöin on kuitenkin oltava selvitystä puutteista hakijan edellä mainituissa ominaisuuksissa, esimerkiksi siinä määrin liikenne rikkomuksia, että hänen ajotaitoaan liikenteessä voidaan epäillä. Rajatapauksissa ajokokeen vaatiminen saattaa olla perusteltua. A:n kohdalla tällaisia perusteita ole edes väitetty olleen olemassa. Pääsäännöksi ajokokeen vaatimista ei voida ottaa.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tapahtuman aikaan voimassa olleiden säännösten mukaan uuden ajokokeen suorittaminen ei ollut edellytyksenä opetusluvan myöntämiselle, vaan myöntäminen edellytti ainoastaan teoriakokeen hyväksyttävää suorittamista ja sitä, että hakijalla oli opetusajoneuvon ajo-oikeus ja vähintään kolmen vuoden ajokokemus opetusajoneuvon luokkaan kuuluvalla ajoneuvolla. Käsitykseni mukaan kokeeseen määrääminen ei ole perustunut lakiin. B on käsitykseni mukaan tulkinnut säännöksiä tältä osin virheellisesti.

B on kuitenkin noudattanut edeltäjänsä omaksumaa käytäntöä, jonka mukaan kaikilta opetusluvan hakijoilta on poliisipiirissä vaadittu uusi ajokoe ennen opetusluvan myöntämistä. Käytäntö ja menettely on ollut kihlakunnan alueella yhdenvertainen. Sen sijaan se on poikennut tieliikennelaissa ja ajokorttiasetuksessa säädetyistä menettelyistä ja näin ollen ollut virheellinen ja loukannut A:n sekä muiden kihlakunnanalueella opetuslupaa hakeneiden yhdenvertaista kohtelua muualla asuviin verrattuna.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan nimismies B:lle huomautuksen lainvastaisesta menettelystä, kun hän on vaatinut hyväksytyä ajokokeen suorittamisen opetuslupaa hakeneelta A:lta.

Oikeusasiamies ei voi määrätä suoritettavaksi vahingonkorvauksia. Hänellä on kuitenkin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n 1 momentin nojalla mahdollisuus tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esitys tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi. Kun A:n määrääminen ajokokeeseen näyttää hänen ajokokeuksensa ja muut selvityksestä ilmenevät tiedot huomioon ottaen selvästi virheelliseltä, esitän, että A:n perusteettomasti määrätystä ajokokeesta suorittamia 220 markkaa vastaava rahamäärä korvattaisiin A:lle. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä myös sisäasiainministeriön poliisiosastolle.

Saadun selvityksen mukaan Salon ja Raision kihlakuntien poliisilaitokset määräävät opetusluvan hakijan *säännönmukaisesti* ajokokeeseen. Pyydän sisäasiainministeriön poliisiosastoa 30.4.2003 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin ministeriö on ryhtynyt tämän ilmeisen lainvastaisen käytännön lopettamiseksi.